

Lieta C-689/20**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2020. gada 18. decembris

Iesniedzējtiesa:*Sofijski rayon en sad* (Bulgārija) (Sofijas apgabaltiesa)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2020. gada 18. decembris

Prasītāja:

“Banka DSK EAD”

Atbildētājs:

RP

Pamatlietas priekšmets

Bankas prasība piespriet samaksāt pirms sākotnējā termiņa pieprasītās pamatsummas atlikušo daļu un uzkrātos procentus saistībā ar patēriņa kredītlīgumu. Prasītāja prasa samaksāt laikposmā no 2016. gada 24. oktobra līdz 2017. gada 24. oktobrim neveiktos mainīga apmēra ikmēneša maksājumus un līdz pēdējam atmaksas termiņam (2019. gada 9. marts) atlikušo pamatsummu, kuras pirmstermiņa atmaksu tā pieprasījusi, – kopumā 4105,27 levas (BGN) (aptuveni 2100 EUR); līgumiskos procentus par laikposmu no 2016. gada 24. septembra līdz 2017. gada 9. novembrim 668,93 levu (BGN) (aptuveni 340 EUR) apmērā, kā arī likumiskos nokavējuma procentus 84,06 levu (BGN) apmērā.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un tiesiskais pamats

Bankas, kas izsniedz kredītu uz patēriņa kredītlīguma pamata, noteiktās procentu likmes apmērs ir atkarīgs no tā, vai patērētājs ar to pašu banku ir noslēdzis līgumu par sasaistītiem maksājumu pakalpojumiem (turpmāk tekstā – “papildpakalpojumi”). Iesniedzējtiesa uzskata, ka, šim līgumam piemērojot virkni

valsts tiesību normu negodīgas konkurences jomā, šis apstāklis rada neskaidrības. Tas izvirza vairāku kategoriju jautājumus, proti, vai konkrēta patēriņa kredītu piešķiršanas prakse, kad procentu atlaides ir atkarīgas no citu, ar patēriņa kredītu piešķiršanu sasaistītu bankas papildpakalpojumu izmantošanas, var tikt uzskatīta par “negodīgu” Direktīvas 2005/29, kas attiecas uz negodīgu komercpraksi, izpratnē, ciktāl šī prakse ir vērtējama kā negodīgi noteikumi Direktīvas 93/13 par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos izpratnē, un vai ir izpildītas Direktīvā 2008/48 par patēriņa kredītlīgumiem noteiktās informēšanas prasības.

Prejudiciālie jautājumi

Iesniedzējtiesa uzdod šādus prejudiciālus jautājumus:

- 1) Vai Direktīvas 93/13/EEK 3. panta 1. punkts kopsakarā ar šīs direktīvas pielikuma 1. punkta e) un f) apakšpunktu, kā arī Pamattiesību hartas 15. panta 2. un 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka līguma noteikumi – pretēji pienākumam rīkoties labticīgi – rada saistības par sliktu patērētājam, ja kredītlīgumā ir paredzēts ievērojami palielināt patērētāja izmaksas, ja patērētājs neveic sava atalgojuma ikmēneša pārskaitīšanu uz [uz kontu] bankā, kura izsniegusi kredītu, ņemot vērā arī to, ka līgumā ir noteikts, ka viņam ir pienākums nodibināt ķīlu uz prasījuma tiesībām uz savu atalgojumu neatkarīgi no tā, kā un kurā valstī viņš saņem savu atalgojumu?
- 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša, vai Direktīvas 93/13/EEK 3. panta 1. punkts kopsakarā ar šīs direktīvas pielikuma 1. punkta e) un f) apakšpunktu ir jāinterpretē tādējādi, ka līguma noteikumi pretēji pienākumam rīkoties labticīgi rada saistības par sliktu patērētājam, ja tajos patērētājam ir noteikts pienākums ne tikai pārskaitīt savu atalgojumu [uz kontu] pie komersanta, kas viņam izsniedzis kredītu, bet arī faktiski izmantot citus šā komersanta pakalpojumus?
- 3) Ja atbilde uz otro jautājumu ir apstiprinoša, pēc kādiem kritērijiem valsts tiesai principā ir jāvērtē negodīgums? Vai it īpaši ir jāņem vērā tas, cik cieši kredītlīguma priekšmets ir sasaistīts ar papildpakalpojumiem, kuri patērētājam jāizmanto, papildpakalpojumu skaits un valsts tiesību normas par sasaistīšanas prakses ierobežošanu?
- 4) Vai princips par valsts tiesību interpretāciju atbilstoši Savienības tiesībām, kas izklāstīts sprieduma *von Colson*, 14/83 26. punktā, ir piemērojams, arī interpretējot valsts tiesību normas, kas reglamentē citas, bet ar Eiropas Savienības tiesību akta, kuru valsts tiesa piemēro tās izskatāmajā lietā (šajā gadījumā Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos), jomu saistītas tiesību jomas (konkrēti, tiesību normas par negodīgu konkurenci)?
- 5) Vai Direktīvas 2005/29/EK 7. panta 2. punkts kopsakarā ar 6. panta 1. punkta d) apakšpunktu un Direktīvas 2008/48/EK 10. panta 2. punkta f) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka saskaņā ar tiem ir aizliegts pamatlīgumā

par patēriņa kredītu norādīt zemāku "aizņēmuma likmi", ja kredīta piešķiršana ar šo aizņēmuma likmi ir pakļauta nosacījumiem, kas izklāstīti līguma pielikumā? Vai, veicot šo pārbaudi, ir jāizvērtē veids, kādā formulēti nosacījumi aizņēmuma likmes samazināšanas nosacījumi, šādas samazināšanas atcelšana, kā arī līdzekļi, ar kuriem tiek veikta atkārtota samazināšana?

6) Vai Direktīvas 2005/29/EK 5. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, novērtējot iespēju būtiski ietekmēt patērētāju saimniecisko rīcību, ir jāņem vērā bankas, kas piešķir patēriņa kredītus, tirgus daļa, ņemot vērā patērētāju, kuri šādus produktus izmanto, vajadzības?

7) Vai Direktīvas 2008/48/EK 3. panta g) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka izmaksas, kas noteiktas ar patēriņa kredītlīgumu saistītos līgumos, kuru izpildes gadījumā saskaņā ar patēriņa kredītlīgumu ir piešķirama procentu atlaide, ir uzskatāmas par daļu no kredīta gada procentu likmes un ka tās ir jāiekļauj tās aprēķinā?

8) Vai Direktīvas 2008/48/EK 3. panta g) punkts kopsakarā ar Direktīvas 93/13/EEK 5. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka neizpildot saistības, kuras paredzētas ar kredīta patēriņa līgumu saistītos līgumos, kas izraisa aizņēmuma procentu likmes palielināšanu, šādas neizpildes gadījumā arī gada procentu likme ir jāaprēķina pēc šādas paaugstinātas procentu likmes?

9) Vai Direktīvas 2008/48/EK 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kredītlīgumā starp komersantu un patērētāju kā kredītņēmēju nepareizi norādīta gada procentu likme ir jāuzskata par kredītlīgumā nenorādītu gada procenta likmi un ka valsts tiesai ir jāpiemēro tiesiskās sekas, kas paredzētas valsts tiesību aktos par gada procentu likmes nenorādīšanu patēriņa kredītlīgumā?

10) Vai Direktīvas 2008/48/EK 22. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts likumdevēja paredzēta sankcija, ka patēriņa kredītlīgums jāatzīst par spēkā neesošu un līdz ar to ir jāatmaksā tikai piešķirtā kredīta pamatsumma, ir samērīga apstākļos, kad patēriņa kredītlīgumā nav precīzi norādīta gada procentu likme?

Savienības tiesību normas un judikatūra

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (OV 2016, C 202, 389. lpp.) 15. panta 2. un 3. punkts.

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 3. panta 1. punkts un 5. pants, un tās pielikuma 1. punkta e) un f) apakšpunkts.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2005/29/EK (2005. gada 11. maijs), kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas

Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (Negodīgas komercprakses direktīva) (OV 2005, L 149, 22. lpp.), 7. panta 2. punkts, 5. panta 2. punkta b) apakšpunkts un 6. panta 1. punkta d) apakšpunkts.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītņēmumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.) 3. panta g) punkts, 10. panta 2. punkta f) un g) apakšpunkts un 22. panta 4. punkts.

Spriedums, 1984. gada 10. aprīlis, *von Colson*, 14/83, EU:C:1984:153, 26. punkts.

Spriedums, 2012. gada 15. marts, *Pereničová un Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 43. un 44. punkts.

Spriedums, 2016. gada 9. novembris, *Home Credit Slovakia* C-42/15, EU:C:2016:842, 78. punkts.

Spriedums, 2018. gada 19. septembris, *Bankia*, C-109/17, EU:C:2018:735, 48.–50. punkts.

Spriedums, 2018. gada 20. septembris, *EOS KSI Slovensko*, C-448/17, EU:C:2018:745.

Spriedums, 2020. gada 10. septembris, *A*, C-738/19, EU:C:2020:687, 37. punkts.

Valsts tiesību normas

Iesniedzējtiesa min virkni valsts tiesību normu, kas piemērojamas tiesvedībā. Svarīgākās no tām to attiecīgajās daļās ir formulētas šādi:

***Zakon za zadalzheniata i dogovorite* (Likums par saistībām un līgumiem)**

“**149. pants.** Lai nodrošinātu prasījumu, uz [...] prasījumu var [...] nodibināt ķīlas tiesības.”

***Zakon za zashtita na protrebitelite* (Patērētāju tiesību aizsardzības likums)**

“**68c. pants.** Negodīga komercprakse ir aizliegta.

68d. pants. 1. [...]

4. Negodīga ir arī maldinoša un agresīva komercprakse [...].

68e. pants. 1. Komercprakse ir maldinoša, ja [...] tā var maldināt vidusmēra patērētāju pat tad, ja sniegtā informācija ir faktiski pareiza [...].

2. Informācija, kas minēta 1. punktā, ietver:

[...]

4. cena vai cenas aprēķināšanas veids vai konkrēta cenas atvieglojuma esamība;

[..]

68f. pants. 1. Komerccpraksi uzskata par maldinošu arī tad, ja [..] tā noklusē būtisku informāciju [..].

2. Maldinoša ir arī jebkura komercprakse, kurā komersants būtisku informāciju [..] slēpj, to noklusējot, [..] vai sniedz neskaidrā veidā [..].

68h. pants. Komerccpraksi uzskata par agresīvu, ja tā [..] ar uzmākšanos, piespiešanu, tostarp [..] nesamērīgu ietekmi [..] būtiski ietekmē vai var būtiski ietekmēt vidusmēra patērētāja izvēles brīvību vai rīcību.

68m. pants. 1. Patērētājam ir tiesības atcelt līgumu, kas, pamatojoties uz negodīgu komercpraksi, ir noslēgts ar komersantu, šo līgumu nekavējoties izbeigt vai to mainīt bez otras līgumslēdzējas puses piekrišanas un pieprasīt kompensāciju atbilstoši vispārējiem noteikumiem [..].

143. pants. Negodīgs noteikums ar patērētāju noslēgtā līgumā ir jebkāda vienošanās, kas pretēji pienākumam rīkoties labticīgi rada būtisku nelīdzsvarotību komersanta un patērētāja tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam, kas:

[..]

9. prasa, lai patērētājs piekrist līguma noteikumiem, ar kuriem viņš nav varējis iepazīties pirms līguma slēgšanas;

12. [..] komersantam dod tiesības paaugstināt cenu, šajā gadījumā nedodot patērētājam tiesības izbeigt līgumu, ja galīgā cena ir pārāk augsta salīdzinājumā ar līguma slēgšanas brīdī nolīgto cenu;

[..]

18. paredz līdzīgus nosacījumus.”

Zakon za potrebitelskia kredit (Likums par patēriņa kredītu)

“**5. pants.** 1. Laikus, pirms patērētājs ir uzņēmies [..] patēriņa kredītlīguma saistības, kreditors [..] nodrošina patērētāju ar informāciju, kas nepieciešama, lai salīdzinātu dažādus piedāvājumus, pirms pieņem uz informāciju balstītu lēmumu par to, vai slēgt patēriņa kredītlīgumu.

2. 1.punktā norādīto informāciju sniedz atbilstoši 2. pielikumā minētajai veidlapai “Eiropas [..] standartinformācija”.

[..]

4. Informāciju, kas minēta 1. un 2. punktā, [...] kā arī vispārīgos noteikumus patērētājam bez maksas sniedz skaidri un saprotami [...] uz papīra vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju.

[..]

7. Kredītlīgumam ar mainīgu procentu likmi, attiecībā uz kuru izmanto standarta procentu likmi, kreditors [...] patērētājam sniedz informāciju par standarta procentu likmes nosaukumu un tās administratora vārdu, uzvārdu, kā arī par sekām, kādas standarta procentu likme rada patērētājam, atsevišķā dokumentā, kas pievienots [...] veidlapai “Eiropas [...] standartinformācija”. Jebkuru papildu informāciju, ko kreditors [...] sniedz patērētājam, atspoguļo atsevišķā dokumentā, kas tiek pievienots 2. punktā minētajai veidlapai.

[..]

10a. pants. [...]

4. Patēriņa kredītlīgumā skaidri un precīzi ir jānosaka veids, summa un darbība, par ko tiek prasītas maksas un/vai komisijas naudas.

11. pants. 1. Patēriņa kredītlīgums ir sagatavots saprotamā valodā un ietver:

[..]

9. kredīta aizņēmuma likmi, aizņēmuma likmes piemērošanas noteikumus, indeksācijas vai standarta procentu likmi, ko piemēro sākotnējai aizņēmuma likmei, kā arī aizņēmuma likmes maiņas periodus, noteikumus un procedūras; ja atkarībā no apstākļiem piemēro atšķirīgas aizņēmuma likmes, minēto informāciju sniedz par visām piemērojamām likmēm;

9a. standarta procentu likmes aprēķina metodi saskaņā ar 33.a pantu;

10. gada procentu likmi un kredīta kopējās izmaksas patērētājam [...];

11. kredīta atmaksas nosacījumus, kas piemērojami patērētājam, tostarp amortizācijas tabulu ar informāciju par [...] maksājamām summām, kas ir atmaksājamas ar dažādām procentu likmēm;

12. Informāciju par patērētāja tiesībām tāda kredītlīguma gadījumā, kurā ir noteikta kapitāla atmaksa noteiktā termiņā, [...] saņemt amortizācijas tabulu ar veiktajiem un veicamajiem maksājumiem; [...]

14. visas maksas, kas saistītas ar viena vai vairāku kontu atvēršanu un uzturēšanu kredīta apkalpošanai (kredīta izņemšanas operācijas un maksājumu operācijas), ja vien konta atvēršana nav fakultatīva [...];

15. procentu likmi maksājumu kavējumu gadījumā, kāda tā piemērojama kredītliguma noslēgšanas brīdī, un procedūru tās koriģēšanai, kā arī visas maksas par liguma saistību nepildīšanu;

16. brīdinājumu par sekām, kādas patērētājam rada kavēti maksājumi;

[..]

18. attiecīgā gadījumā – galvojumus, kas patērētājam ir jāsniedz;

[..]

19. pants. 1. Kredīta gada procentu likmi veido kredīta kopējās esošās un nākotnes izmaksas patērētājam (procenti, citas tiešas vai netiešas izmaksas, komisijas naudas, atlīdzības [..]), kas ir izteiktas ikgadējos procentos no piešķirtā kredīta kopsummas.

2. Gada procentu likmi aprēķina, pamatojoties uz 1. pielikumā noteikto formulu, ņemot vērā tajā minētos vispārīgos noteikumus un papildu pieņēmumus.

3. Aprēķinot gada procentu likmi, ņem vērā šādas izmaksas:

1. izmaksas, ko patērētājs maksā par patēriņa kredītligumā noteikto saistību neievērošanu;

[..]

3. Izmaksas par konta uzturēšanu saistībā ar patēriņa kredītligumu, [..], citas izmaksas, kas saistītas ar maksājumu operācijām, ja konta atvēršana ir fakultatīva, un konta izmaksas ir skaidri un atsevišķi norādītas kredītligumā vai jebkurā citā ar patērētāju noslēgtā ligumā.

[..]

21. pants. 1. Jebkurš noteikums patēriņa kredītligumā, kura mērķis vai sekas ir apiet šajā likumā noteiktās prasības, nav spēkā.

[..]

22. pants. Ja nav izpildīti [..] 11. panta 1. punkta 7.–12. un 20. apakšpunktā un 2. punktā [..] paredzētie nosacījumi, patēriņa kredītligums nav spēkā.

23. pants. Ja patēriņa kredītligums ir atzīts par spēkā neesošu, patērētājs atmaksā tikai kredīta neto summu un viņam nav jāmaksā procenti vai citas kredīta izmaksas.

24. pants. Uz patēriņa kredītligumiem attiecas arī *Zakon za zashtita na potrebitelite* (Patērētāju tiesību aizsardzības likums) 143.–148. pants.

33. pants. 1. Gadījumā, ja patērētājs nepilda maksājumu saistības, kredītoram ir tiesības pieprasīt procentus tikai par summu, kas laikā nav samaksāta kavējuma periodā.

2. Ja patērētājs kavē kredītmaksājumus, kas viņam jāmaksā, kompensācija par kavējumu nedrīkst pārsniegt likumā noteikto procentu likmi.”

[..]

“**1. pants** Šā likuma izpratnē:

“Kredīta kopējās izmaksas patērētājam” ir visas izmaksas, tostarp procenti, komisijas naudas, nodokļi, kredītu starpnieku atlīdzības un jebkāda veida izmaksas, kas ir tieši saistītas ar patēriņa kredītlīgumu, kas kredītoram ir zināmas un kuras patērētājam ir jāmaksā [..].”

Zakon za zashtita na konkurenciata (Likums par konkurences aizsardzību)

“**15. pants.** 1. Ir aizliegtas visas [..] saskaņotas darbības starp diviem vai vairākiem uzņēmumiem, kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci attiecīgajā tirgū, it īpaši darbības, ar kurām:

[..]

5. slēdzot līgumus, prasa, lai otra līgumslēdzēja puse uzņemtos papildu saistības vai slēgtu papildu līgumus, kuri pēc savas būtības vai atbilstoši nozares praksei nav saistīti ar pamatlīguma priekšmetu vai tā izpildi.

2. 1. punktā minētie nolīgumi un lēmumi nav spēkā.

[..]

5. Negodīgu noteikumu esamība ar patērētāju noslēgtā līgumā neizraisa līguma spēkā neesamību, ja tas var pastāvēt arī bez šiem noteikumiem.

16. pants. 1. 15. panta 1. punktā noteiktais aizliegums neattiecas uz nolīgumiem, lēmumiem un saskaņotām darbībām ar minimālu ietekmi uz konkurenci.

2. Ietekme ir minimāla, ja iesaistīto uzņēmumu kopējā tirgus daļa to preču vai pakalpojumu tirgū, uz kuriem attiecas nolīgums, lēmums vai saskaņotas darbības, kopumā nepārsniedz šādus sliekšņus:

1. 10 % no attiecīgā tirgus, ja iesaistītie uzņēmumi savstarpēji konkurē;

[..].

36. pants. [..]

2. ir aizliegts piedāvāt vai piešķirt papildu ieguvumus pie pārdotajām precēm vai pakalpojumiem bez maksas vai šķietami par citu preču vai pakalpojumu cenu; tas neattiecas uz: zemas vērtības reklāmas dāvanām [..].

[..].

37a. pants. 1. Ir aizliegta jebkāda uzņēmuma, kuram ir spēcīgāka sarunvedības pozīcija, darbība vai bezdarbība, kas kā komercprakse pretēji pienākumam rīkoties labticīgi ietekmē vai var ietekmēt tās puses, kura ir nelabvēlīgākā situācijā attiecībā uz spēju risināt sarunas, un patērētāju intereses. Negodīga ir tāda darbība vai bezdarbība [..] kā nepamatoti stingru [..] nosacījumu [..] noteikšana.

2. Tas, vai pastāv spēcīgāka sarunvedības pozīcija, tiek vērtēts, ņemot vērā attiecīgā tirgus strukturālās īpatnības un starp iesaistītajiem uzņēmumiem pastāvošās konkrētās juridiskās attiecības, ievērojot to savstarpējās atkarības [..] apmēru.”

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2016. gada 9. martā pamatlietas puses noslēdza patēriņa kredītlīgumu. Atbildētājam, pamatojoties uz šo līgumu, uz 36 mēnešiem tika piešķirta naudas summa 5000 levu (BGN) (aptuveni 1500 EUR) apmērā. Kredītam ir mainīgā procentu likme sešu mēnešu *EURIBOR* likmes un fiksētās maržas 7,606 % apmērā.
- 2 Līguma slēgšanas brīdī gada procentu likme bija 8,2 %. Kredīts bija jāatmaksā 36 ikmēneša maksājumos, katrs par summu 159,24 levas (BGN) (aptuveni 82 EUR).
- 3 Kredītlīguma 8. punktā ir noteikts, ka līgumā noteiktā sākotnējā procentu likme ir paredzēta reklāmas nolūkos, un tā ir piemērojama gadījumā, ja atbildētājs izpilda līguma 2. pielikumā noteiktos nosacījumus. Šo nosacījumu neizpildes gadījumā tiek palielināta fiksētā marža, kas veido kredīta procentu likmi, no sākotnējiem 7,606 % uz 14,356 % (t.i., par 6,75 %, kā rezultātā gada procentu likme šādi tiek gandrīz divkāršota).
- 4 Papildus kredītlīgumam tika noslēgts arī līgums par atalgojuma prasījuma ieķīlāšanu, kurā atbildētājs apstiprināja, ka viņš ir nodarbināts Bulgārijas uzņēmumā uz darba līguma pamata uz nenoteiktu laiku.
- 5 2016. gada 1. marta līguma 2. pielikumā, kuru ir parakstījis arī atbildētājs, ir norādītas dažāda veida priekšrocības patēriņa kredītiem.
- 6 Ar patēriņa kredītlīgumu ir izpildīti šā pielikuma 1.1.1. punktā minētie nosacījumi par reklāmas mērķiem paredzētās procentu likmes (8,20 % gadā) piemērošanu, ja kredītņēmējs:
 - a) savu atalgojumu pārskaita uz kontu, kas ir atvērts “Banka DSK EAD”;

- b) attiecībā uz savu atalgojuma prasījumu nodibina ķīlas tiesības par labu “Banka DSK EAD”;
- c) attiecībā uz visiem saviem prasījumiem “Banka DSK EAD” atvērtajos kontos nodibina ķīlas tiesības par labu bankai;
- d) “Banka DSK EAD” lūdz izsniegt debetkarti;
- e) darbojas “Banka DSK EAD” tiešsaistes bankas sistēmā “DSK Direkt”;
- f) saņem vismaz divu veidu īsziņu paziņojumus (*SMS*) un
- g) katru mēnesi apmaksā vismaz vienu komunālo pakalpojumu rēķinu (elektrība, tālrunis, ūdensapgāde [..]) ar bezskaidras naudas norēķinu, izmantojot “Banka DSK EAD” nodrošinātu tiešā debeta maksājumu vai katru mēnesi iemaksā minimālo maksu 10 levas (BGN) papildu brīvprātīgajā pensiju fondā “DSK Rodina”.
- 7 Saskaņā ar 2. pielikuma 1.2.1. punktu procentu likme ir 8,70 % gadā, ja kredītņēmējs izpilda tikai iepriekš a)–c) apakšpunktā minētos nosacījumus. Ja d) līdz g) apakšpunktā minētie pakalpojumi (“papildpakalpojumi”) netiek izmantoti divus secīgus mēnešus, bet kredītņēmējs izpilda a)–c) apakšpunktā minētos nosacījumus, saskaņā ar 2. pielikuma 9.1.2. punktu kredīta procentu likme tiek palielināta par 0,5 %, sākot no nākamā ikmēneša maksājuma, un atkal faktiski sastāda 8,70 % gadā.
- 8 2. pielikuma 9.1.1. punktā ir paredzēts, ka gadījumā, ja divus secīgus mēnešus kredītņēmēja atalgojums netiek pārskaitīts uz viņa kontu “Banka DSK EAD” (t.i., nav izpildīti iepriekš a) un b) apakšpunktā paredzētie nosacījumi), taču kredītmaksājums tomēr tiek veikts uz kontu, kredītam sākot no nākamā maksājuma piemēro procentu likmi 11,95 %. Saskaņā ar 9.1.3. punktu divu vai vairāku maksājumu nokavējuma gadījumā procentu priekšrocības, kas paredzētas 2. pielikumā, tiek atceltas pilnībā.
- 9 9.1.2. punktā ir noteikts, ka regulāras kredīta atmaksas gadījumā priekšrocības var tikt “atjaunotas”, ja kredītņēmējs atkal izpilda nosacījumus to saņemšanai, iesniedzot paziņojumu “Banka DSK EAD”. Nav precizēts, vai un kādos apstākļos šāda atjaunošana ir obligāta.
- 10 Kā liecina tiesvedības laikā iegūtais grāmatvedības revīzijas ziņojums, atbildētājs 2016. gada 24. oktobrī pārtrauca veikt kredītmaksājumus. Eksperts norāda, ka no šā datuma atlikušajai pamatsummai, kas nebija atmaksāta, prasītāja tiesvedībā līdz 2016. gada 24. decembrim piemēroja procentu likmi 14,687 % gadā, līdz 2017. gada 24. jūnijam – 14,682 % gadā, un līdz 2017. gada 9. novembrim – 14,624 %. Pēc šā datuma tika pieprasīts kredītu atmaksāt pirms sākotnēji noteiktā termiņa, un par to netika aprēķināti līgumā noteiktie procenti. Pamatojoties uz bankas sniegto informāciju, nenomaksātais parāds ir kredīta pamatsumma

4105,27 levu (BGN) apmērā; līgumā noteiktie procenti 668,93 levu (BGN) apmērā un nokavējuma procenti 84,07 levu (BGN) apmērā.

- 11 Ir vispārzināms, ka daudzas kredītiestādes Bulgārijā patērētājiem piedāvā zemāku procentu likmi, ja viņi savu atalgojumu pārskaita uz bankas, kas piešķir kredītu, kontu. Tiek reklamēti arī kredīti kā izdevīgāki salīdzinājumā ar tirgus nosacījumiem, kuru gadījumā nav nepieciešams veikt “atalgojuma pārskaitīšanu” bankai, kas piešķir kredītu. No tā var secināt, ka Bulgārijas banku tirgū ir plaši izplatīta prakse paredzēt kredītņēmējiem pienākumu savu atalgojumu saņemt bankas, kas piešķir kredītu, kontā.
- 12 Prasītāja, “Banka DSK EAD”, ir viena no lielākajām kredītiestādēm, kas darbojas tirgū, turklāt pēc plašsaziņas līdzekļu sniegtās informācijas tās tirgus daļa aptuveni 10 % apmērā ierindojas 1. vai 2. vietā. Pamatlietā iesniedzējtiesa norāda, ka tā nav ievākusi informāciju par prasītājai piederošo tirgus daļu, jo nav skaidrs, vai šis apstāklis ir nozīmīgs strīda izskatīšanai.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 13 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pamatlietā problēmu tiesību piemērošanā rada strīdīgā patēriņa kredītīguma 2. pielikumā izklāstītie noteikumi.

Līguma noteikumu negodīgums

- 14 Vispirms iesniedzējtiesa jautā, vai līguma noteikumi par obligātu papildpakalpojumu izmantošanu ir saderīgi ar pienākumu rīkoties labticīgi, kas izriet no Direktīvas 93/13 3. panta, ņemot vērā, ka ar kredītīgumu patērētājam tiek noteikts saistošs pienākums, kas kreditoram vienlaikus sniedz konkurences priekšrocību.
- 15 Iesniedzējtiesai it īpaši ir nepieciešama Direktīvas 93/13 3. pantā izmantotā jēdziena “par sliktu patērētājam” interpretācija. Tās ieskatā ir jājautā, vai patērētāja pienākums saņemt atalgojumu bankas, kurā viņš saņēmis kredītu, kontā, pats par sevi ir par sliktu patērētājam un vai nosacījums par noteiktu papildpakalpojumu (kas daļēji nav bezmaksas) izmantošanu, lai saņemtu piemērojamās aizņēmuma likmes samazinājumu, vienmēr vai tikai atsevišķos gadījumos ir viņam par sliktu.
- 16 Tālāk iesniedzējtiesai rodas jautājums, vai saskaņā ar Savienības tiesībām ir aizliegts pienākums pārskaitīt atalgojumu uz bankā atvērtu kontu. Parādnieks lietā ir trešās valsts valstspiederīgais, kurš ir nodarbināts pie Bulgārijas darba devēja, taču savu pastāvīgo dzīvesvietu varētu mainīt. Šajā kontekstā pienākums pārskaitīt savu atalgojumu uz Bulgārijas kontu varētu būt šķērslis viņa tiesību īstenošanai atbilstoši Pamattiesību hartas 15. panta 3. punktu, skatot to kopsakarā ar 15. panta 1. punktu, proti, darba attiecību nodibināšanai citā Eiropas Savienības dalībvalstī. Šajā ziņā pēc iesniedzējtiesas domām ir jāņem vērā, ka valsts tiesībās ir paredzēts

arī cits līdzeklis bankas prasījuma nodrošināšanai, proti, ķīlas tiesību uz atalgojumu nodibināšana, kā tas pamatlietā ir noteikts līgumā.

- 17 Gadījumā, ja ar Direktīvas 93/13 tiesību normām principā tiek pieļauts, ka banka pieprasa patērētājam pārskaitīt savu atalgojumu uz tajā atvērtu kontu, rodas nākamais jautājums, vai šāda pienākuma uzņemšanās, ņemot vērā prasību izmantot papildpakalpojumus, ir negodīga.
- 18 Lai atbildētu uz šo jautājumu, iesniedzējtiesai ir nepieciešamas norādes par to, kādi kritēriji tai ir jāpiemēro, novērtējot līguma noteikumu par papildpakalpojumiem negodīgumu. Tā norāda, ka Savienības tiesībās nav paredzētas tiesību normas, ar kurām konkrēti būtu aizliegta vai ierobežota iespēja komersantam attiecībā uz patērētāju piemērot sasaistīšanas praksi (*Renda, A. [coord.], Tying and Other Potentially Unfair Commercial Practices in the Retail Financial Service Sector. Final Report. 2009, Centre for European Policy Studies, 147.–149. lpp., pieejams šeit: https://ec.europa.eu/finance/consultations/2010/tying/docs/report_en.pdf). Šādas tiesību normas pastāv tikai attiecībā uz darījumiem starp uzņēmumiem, skat. LESD 101. panta 1. punkta e) apakšpunktu.*
- 19 Tomēr sasaistīšanas prakse Bulgārijas tiesībās, precīzāk, saskaņā ar *Zakon za zashtita na konkurentsia* (Likums par konkurences aizsardzību, turpmāk tekstā – “ZZK”) 36. pantu un vispārīgi saskaņā ar ZZK 29. pantu ir aizliegta. Ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas sniegtās norādes, ka, piemērojot Direktīvu 93/13, ir jāņem vērā arī valsts tiesību normas par patērētāju tiesību aizsardzību (sprieduma A, C-738/19 37. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra), Tiesai būtu jānosaka, vai, novērtējot ar patērētāju noslēgtā līgumā ietverta noteikuma negodīgumu, būtu jāņem vērā arī valsts tiesību normas par negodīgu konkurenci. Iesniedzējtiesa uzskata, ka, novērtējot noteikuma negodīgumu, ir jāievēro valsts konkurences tiesību standarti.

Savienības tiesībām atbilstīga interpretācija

- 20 Iesniedzējtiesai rodas arī jautājums, kā ir jāinterpretē valsts standarti par negodīgas konkurences novēršanu, ņemot vērā Direktīvā 93/13 ietverto regulējumu.
- 21 Tiesiskais regulējums attiecībā uz sasaistīšanas prakses izmantošanas aizliegumu saskaņā ar Bulgārijas ZZK ir vispārīgs, un tajā nav noteikti konkrēti nosacījumi, ar kādiem šāds aizliegums ir piemērojams. Bulgārijas likumdevējs aizliegumu negodīgā veidā piesaistīt klientus, tostarp piespiežot noslēgt saistītus darījumus, ir reglamentējis ZZK 36. panta 1. punktā. Saskaņā ar ZZK 29. pantu ir aizliegta arī klientu piesaiste veicot darbības, kuras salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem ir negodīgas. Šo aizliegumu mērķis pēc būtības ir aizsargāt pārējos komersantus, kas tieši konkurē ar pārkāpēju komersantu. Tomēr, ciktāl negodīga komercprakse ir aizliegta, un, ņemot vērā iepriekš minēto judikatūru, iesniedzējtiesa neskatoties uz to uzskata, ka tai arī šis aizliegums būtu jāņem vērā, izvērtējot ar patērētāju noslēgtā līguma negodīgumu.

- 22 Ņemot vērā plašās ZZK 29. panta un 36. panta 1. punkta interpretācijas iespējas, iesniedzējtiesai it īpaši rodas jautājums, vai, piemērojot valsts tiesībās paredzēto negodīgas konkurences aizliegumu, šis aizliegums ir jāinterpretē ne tikai saistībā ar Direktīvā 93/13 noteikto regulējumu par negodīgumu patērētāju līgumos, bet arī saistībā ar Pamattiesību hartas 38. pantā noteiktajām prasībām. Ja pastāvētu pienākums veikt šādu interpretāciju, valsts tiesai būtu jāinterpretē valsts konkurences tiesībās noteiktie aizliegumi, ņemot vērā ne tikai konkurentu intereses, bet arī patērētāju intereses.
- 23 Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar sprieduma *von Colson*, 14/83 26. punktu Savienības tiesībām atbilstīgas interpretācijas pienākums pastāv tikai attiecībā uz tiesību normām, kuras valsts tiesa tieši piemēro tiesvedībā, un ka tas neattiecas uz tiesību normām, kurām ir atšķirīgs priekšmets. Šajā gadījumā iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai ar patērētāju noslēgta līguma noteikumi ir negodīgi *Zakon za zashtita na potrebitelite* (Patērētāju tiesību aizsardzības likums) 143. panta, ar kuru valsts tiesībās transponētas Direktīvas 93/13 prasības, izpratnē. Vienlaikus šīs prasības ir jāizvērtē, ņemot vērā valsts tiesību vispārējos standartus, kas nav tikuši pieņemti tieši šā Eiropas Savienības akta īstenošanai, proti, ņemot vērā tiesību normas par negodīgu konkurenci. Tomēr, ciktāl pēdējās minētās ir paredzētas kā kritērijs patērētāju tiesību aizsardzības īstenošanai, iesniedzējtiesa, ņemot vērā pamatvajadzību pēc patērētāju tiesību aizsardzības nodrošināšanas saskaņā ar Pamattiesību hartas [38.] pantu, uzskata, ka valsts konkurences standarti ir jāinterpretē saistībā ar patērētāju interesēm. Turklāt tā norāda, ka konkurences aizsardzības mērķis ir radīt labākus nosacījumus galapatērētājam.

Negodīga komercprakse

- 24 Saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas judikatūru (spriedums, *Pereničová un Perenič*, C-453/10, 43. un 44. punkts, kā arī spriedums, *Bankia*, C-109/17, 48.–50. punkts) līguma noteikuma iekļaušana negodīgas komercprakses piemērošanas rezultātā Direktīvas 2005/29 izpratnē, ir elements, uz kuru var balstīt vērtējumu par negodīgumu atbilstoši Direktīvas 93/13 4. pantam.
- 25 Tādēļ iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai strīdīgā kredītlīguma noteikumu formulējums veido maldinošu komercpraksi saskaņā ar Direktīvas 2005/29 7. panta 2. punktu. It īpaši ir jānosaka, vai runa vienmēr ir par negodīgu komercpraksi, ja patēriņa kredītlīgumā ir norādīta aizņēmuma likme, kas tiek aprēķināta atskaitot visas procentu atlaides, kuras tiek piemērotas gadījumā, ja tiek izmantoti nepieciešamie papildpakalpojumi, nevis norādīta principā spēkā esošā aizņēmuma likme bez procentu atlaidēm, un tikai pēc tam precizēta procentu likme, kas ir piemērojama šo procentu atlaižu piemērošanas gadījumā. Tāpat ir jāprecizē, vai tiesai, novērtējot, vai komercprakse ir negodīga, ir jāņem vērā arī nosacījumu par procentu atlaižu izmantošanu un atcelšanu formulējums, kā arī patērētāja iespēja orientēties šādi izstrādātā līguma noteikumu sistēmā.

- 26 Turklāt uz šo jautājumu ir jāatbild arī, lai noteiktu, vai šāda procentu likmes norādīšana ir pieļaujama arī saskaņā ar Direktīvas 2008/48 tiesību normām, it īpaši saskaņā ar tās 10. pantu.
- 27 Turpinājumā iesniedzējtiesas ieskatā rodas jautājums, vai, novērtējot, vai komercprakse var kropļot patērētāja rīcību izvēloties tirgotāju vai pakalpojumu sniedzēju Direktīvas 2005/29 5. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē, valsts tiesai ir jāņem vērā tā komersanta tirgus daļa, kurš piemēro attiecīgo komercpraksi. Tā tas ir tādēļ, ka izskatāmās tiesvedības ietvaros ir noslēgts patēriņa kredītlīgums, kas principā personai ir saistošs ilgu laika posmu un kas var būtiski ietekmēt tās rīcību tirgū. Kredītņēmējs vēršas pie (pazīstamākām) kredītiestādēm, kas atrodas tuvāk viņa darba vietai vai dzīvesvietai. Tas nozīmē, ka viņš vairāk saskaras ar to tirgus dalībnieku piedāvājumiem, kuriem pieder liela tirgus daļa. Tādēļ iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai, izvērtējot, vai komercprakse maldina patērētāju vai rada spiedienu uz viņu, tai ir jāņem vērā arī komersanta stāvoklis attiecīgajā preču un pakalpojumu tirgū.
- 28 Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka šajā gadījumā runa ir par tirgū izplatītu banku, t.i., [juridisku] personu, kas gūst līdzekļus ar iedzīvotāju noguldījumiem, praksi. Tādēļ lielajām bankām būtu iespējams piesaistīt vairāk kredītņēmēju un saistīt tos ar mazāk labvēlīgiem nosacījumiem. Rodas jautājums, vai nepastāvēt dominējošam stāvoklim (šāds stāvoklis tiesvedībā attiecībā uz prasītāju nav nedz konstatēts, nedz apgalvots), nozīme, novērtējot, vai komercprakse ir negodīga, varētu būt tirgus daļai.

Gada procentu likmes aprēķināšanas metode un, iespējams, kļūdaina aprēķina sekas

- 29 Izskatāmajā tiesvedībā arī rodas jautājumi – kādi tika uzdoti lietā K, C-229/20 – par gada procentu likmes aprēķināšanas un norādīšanas veidu saistībā ar patēriņa kredītlīgumu, jo saskaņā ar *Zakon za potrebitelskia kredit* (Likums par patēriņa kredītu) 22. pantu, skatot to kopsakarā ar 11. panta 1. punkta 10. apakšpunktu, patēriņa kredītlīgums, kurā nav norādīta gada procentu likme, nav spēkā, un patērētājam tad ir jāatmaksā tikai summa, ko viņš ir faktiski ieguvis, bez procentiem un izmaksām.
- 30 Šajā kontekstā ir jānosaka, vai patēriņa kredītlīgumā neprecīzi norādīts gada procentu likmes apmērs ir jāpielīdzina šīs procentu likmes nenorādīšanai. Tas, šķiet, izriet no prasības noteikumu patērētāju līgumos formulēt skaidri un jebkādu neprecizitāti interpretēt par sliktu komersantam – skat. *Zakon za zashtita na potrebitelite* (Patērētāju tiesību aizsardzības likums) 147. pantu kopsakarā ar *Zakon za potrebitelskia kredit* (Likums par patēriņa kredītu) 24. pantu. Ar minētajām tiesību normām valsts tiesībās ir transponēts attiecīgi Direktīvas 93/13 5. pants un Direktīvas 2008/48 23. pants.
- 31 Eiropas Savienības Tiesa savā spriedumā *EOS KSI Slovensko*, C-448/17 jau ir nospriedusi, ka neskaidri izteikts noteikums par gada procentu likmes apmēru

neatbilst Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā izvirzītajai prasībai un ka tiesai, kas izskata lietu, tādēļ ir tiesības šādus līguma noteikumus nepiemērot. Šajā gadījumā rodas jautājums, vai šis princips ir piemērojams arī tad, ja komersants gada procentu likmes apmēru norāda neprecīzi (gadījumā, ja patiešām pastāv neprecizitāte), lai maldinātu patērētājus un ietekmētu viņu izvēles brīvību.

- 32 Ņemot vērā lietas faktus, lai atbildētu uz jautājumu, vai neprecīza gada procentu likmes apmēra norādīšana ir pielīdzināma šīs procentu likmes nenorādīšanai, ir nepieciešams atbildēt uz citu jautājumu, proti šādu: vai tādas izmaksas, kādas šajā tiesvedībā ir izmaksas par nolīgto papildpakalpojumu paketi, ir jāiekļauj formulā par gada procentu likmes aprēķināšanu patēriņa kredītlīgumam? Gada procentu likmes noteikšana ir pilnībā saskaņota Direktīvas 2008/48 3. panta g) punktā, un Tiesai tādēļ ir jāprecizē, vai gada procentu likmes aprēķinā ir jāiekļauj tādas maksas par papildpakalpojumiem, par kādām puses ir vienojušās līgumā.
- 33 Šajā kontekstā nozīmīgs vispirms ir jautājums, vai minētie papildpakalpojumi ir “obligāts nosacījums, lai kredīts vispār tiktu piešķirts”, vai izraisītu to, ka “kredīta piešķiršana izriet” no tā, ka tiek izmantoti šie papildpakalpojumi. Atbildot uz šo jautājumu, Tiesai būtu jāņem vērā, ka, lai gan šajā tiesvedībā netika izvirzīts iebildums, ka atbildētājs ir ticis maldināts saistībā ar viņa atļaujas papildpakalpojumu sniegšanai saņemšanu, taču veids, kādā ir formulēti līguma noteikumi par procentu atlaidēm, rada nepieciešamību iepazīties ar daudzajiem līguma 2. pielikuma noteikumiem. Turklāt ir jāņem vērā, ka līgums var tikt noslēgts bez papildpakalpojumiem, bet ar būtiski atšķirīgiem procentu nosacījumiem, un ka daļa no šiem pakalpojumiem (piemēram, komunālo pakalpojumu rēķinu apmaksa ar tiešsaistes bankas aplikāciju) nav tieši saistīta ar kredītlīguma priekšmetu.
- 34 Šis procentu likmes aprēķināšanas veids rada vairākus papildu jautājumus. Vispirms ir jājautā, vai, nosakot gada procentu likmi, ir jāņem vērā cena par papildpakalpojumiem, kas nav kredītlīguma daļa. Gadījumā, ja tas tā nebūtu, ir jājautā, vai paaugstinātā procentu likme, kas būtu jāmaksā gadījumā, ja netiek izmantoti papildpakalpojumi, nebūtu jāuzskata par daļu no kredīta izmaksām (un attiecīgi – par daļu no formulas gada procentu likmes noteikšanai).
- 35 Turklāt saistībā ar abiem iepriekš minētajiem jautājumiem, proti, vai saskaņā ar līgumu cena par papildpakalpojumiem ir daļa no formulas gada procentu likmes aprēķināšanai, un vai, iespējams, neprecīzs šīs likmes aprēķins ir pielīdzināms tās nenorādīšanai vispār līgumā, ir jāizvērtē, vai šajā gadījumā valsts tiesībās ir paredzēta atbilstīga sankcija par kļūdainu šīs procentu likmes norādīšanu. Sprieduma *Home Credit Slovakia*, C-42/15 [72]. punktā Tiesa ir konstatējusi, ka valsts tiesību normas, ar kurām ir paredzēta patēriņa kredītlīguma spēkā neesamība tā satura maznozīmīgu neprecizitāšu dēļ, var radīt nesamērīgu sankciju Direktīvas 2008/48/EK [23]. panta izpratnē. Šajā gadījumā iesniedzējtiesas ieskatā ir jājautā, vai neprecīzas gada procentu likmes norādīšana kredītlīgumā obligāti nozīmē, ka patērētājs tiek atbrīvots no līgumā noteiktā pienākuma maksāt procentus un maksas.